

artikel van het
eb ik de ver-
gever, de heer
ristelijk uitvoer

de gezegd wor-
elden versche-
verzenbundel
Swarth. Vroe-
s werk zouden
eboden, geheel
en inhoud dan
lebiel gevonden
rding, die deze
men vinden in
et op den weg
zorging op zich
Kok de zaak
e gegeven taak
en tot dankbare
ging, dat deze
gegeven en tot

s, die in deze
t te vieren, in
ristelijk geloof
en reeds zocht
tijdschrift „Op-
zen hadden om-
en geboortedag
het voor ieder
erde levenshou-
in de verzen,
rom allereerst,
is. Ze bewaart

an deze verzen
bundel „Avond-
et op de artis-
een dichteres
est van dat de
ift waarlijk niet
verzen, bewezen
om wat er in
ge groeiproces,
der dichteres
en veranderde
ik meer ruimte
it; ik zal haar
verdeelen. Daar-
is van en tot
heel, opzichzelf
ot de verkeerde
van den bundel
nuttig, voorop
week niet een

stwerk, is het
te oordeelen,
Hélène Swarth,
eler nog is het
is dat noodig.
at, zoo maar,
ie daar spreekt,
relke tot uiting
i wie uit het
ig deze verzen
de verte opge-
r teleurgesteld
waar hij aan
ids en scherp
Hélène Swarth
zou de gebun-
ren van weinig

trek typeeren,
van het som-
naast Marcellus
e noemen, die
is. Want haar
van het meest
op licht, omdat
erlorien en ge-
t. Gansch haar
prekende titels
teren", „Bleek
erkt zich door
eklaagde smar-
rt-donkere her-
de.

1892) af, tot
feer in Hélène
even, pessimis-
r woorden toe,
zijn (o.a. Prof.
het altijd-maar
en heel leven

lang, doet twijfelen aan de echtheid, de zuivere gevoeligheid van het werk. En leest men verzen van Hélène Swarth, die uit een opglanzende verrukking geboren werden: lenteverzen, mei- en bloeizangen, dan is er altijd weer een terugvallen in een weemoedig zelfbeklag, te donkerder en te droever, omdat het zwarte in tegenstelling staat tot de fleurigheid en blijheid overal rondom haar.

Hélène Swarth is dus pessimiste in gansch haar persoonlijkheid en in heel haar werk. En dat moet men nu in de eerste plaats weten en goed in 'toog houden bovendien, als men over „Avonddauw" een oordeel uitspreken gaat. Een blijde jubelklank, een juichen van vreugde, een volop-staan in het stralende zonnelicht is bij Hélène Swarth psychologisch niet denkbaar. En, als ze, na een lange jaren versomberd neerzitten in pessimistisch-pantheïsme, de glansen der eeuwigheid aan haar avondhemel mag zien, is niet een uitbreken in hallelujah's der dankbaarheid te verwachten, maar veeleer een schuchter zich afvragen of die late vreugde wel werkelijkheid voor haar is en niet een waan. Er is in „Avonddauw" veelmeer een zoeken, dan een gevonden hebben, veelmeer twijfel dan verzekerdheid, veelmeer vraag dan antwoord. Wie er christelijke poëzie in zoekt van overtuigingsgloed en vertrouwensrijkdom, zal teleurgesteld uitkomen, want hij vindt die niet. Zelfs is ook hier het pessimisme niet overwonnen. 'tKlinkt door heel den bundel heen. Telkens leest men regels, waarin er is datzelfde terugzinken in sombere levensherinnering, dat altijd de poëzie van Hélène Swarth heeft gekenmerkt. In het vers „Vondeling" b.v. zegt ze, dat ze op aarde is gezonden voor leed en liedjes, voor weenen en zwerven; in „Laage hulzen" klaagt ze, dat haar leven is geweest een „lang en smartvol dolen" en bij het terugdenken aan haar verst verleden (Angst) wellen de versregels op:

In de al duistere kamer van mijn lot

Waarin mij sloot de strenge wil van God

Tracht ik mijn angst te paaien met mijn lied.

En niet alleen versfragmenten, maar ook geheele gedichten uit dezen bundel zijn van dat oude pessimisme zwaar. Zoo „Steenen", waarin ze uitsprekt dat ze in haar leven steenen voor brood heeft ontvangen, „Jaloersche God", dat eindigt met de woorden, tot God gesproken:

Zoo 'k dof berust, verg niet, dat nog U mint

Dit door Uzelf verbrijzeld liefdehart.

„Cypres", waarin ze den rouwzwarten boom de voorkeur geeft boven populier, berk, wilg en vlier, die alle toch zoo mooi zijn, „Tot U alleen", dat een klaagzang is over de strenge kastijding van haar hart.

Het is de dichteres, die we kennen uit een gansche verzenproductie van bijna 50 jaar langen arbeid, die hier spreekt. Het is de echte Hélène Swarth, die wel naar een andere levenshouding en een lichtender levensinzicht kentert, maar haar sombere aard, haar door gebroken illusie gestempeld karakter behoudt.

Daarom is in dezen bundel ook zoo sterk dat element van zoeken en vragen: het afsmeeken van rozen op haar bijna ten eind gebrachten levensweg (Rozen), het vragen om vrede, („Het orgel ruischt", „Armen van Geest"), het zoeken naar rust („Reinheid en Rust"), naar wat eeuwig is („Ik gaf mijn liefde"), de behoefte aan kracht („Vleugelspleppen"), aan genade („Loutering"), aan redding uit donkerheid („Zinnen", „Avondwind"), aan redding van den dood („De Steen"), aan gemeenschap met God (Christus en Johannes), naar Wien ze haar gansche leven vergeefs heeft gezocht („Loutering"). Ik kan al deze plaatsen niet citeeren, maar men leze de genoemde verzen en legge dan de gegevens naast elkaar. Men zal dan duidelijk zien, dat de grondtoon van dezen bundel is het zoeken naar een verzekerdheid, die als mogelijk wordt erkend, maar nog niet voor het eigen hart gevonden werd.

Trouwens, van dat nog niet gevonden hebben getuigen ook andere verzen dan de genoemde. Zoo „Winterboomen", „Avondwoud", „Gelijk de bij", „Hoogvlak", „Morgenbede", „Lentemorgen" en vele andere.

Als een zeer sprekend voorbeeld citeer ik één vers: „Stemmen":

Zoo 'knaai voor de arme een kleed: — „Geen heil in goede werken!"

Louter ik de avondcoel met zuivre wierook-

walmen: — „Hoe laat ge uw zondig hart door ijle damp

verkalmen?"

Strooi 'k bloemen op een graf: — „Wie zoekt

gij onder zerken?"

Blijf 'k voor apostel, Heiland of Maria talmen:

— „Bekoort uw zinnen 'tjidel beeldenspel

der kerken?"

Vraag ik, in ootmoed, God, mijn zwak geloof te

sterken

En buig ik biddend neer: — „Zoo buigt de

wind de halmen".

O zoemend spotrumoer der stemmen, die me

omkrielen,

Gelijk een vlinder, wentlend stof van wagen-

wielen!

— „Verheft ge u boven ons, in hoogmoed van demonen?"

Geliefde, aanzie mijn deemoed! Laat voor U mij knielen!

Leg 'tzwijgen op de stemmen, die mij foltrend hoonen!

Laat me in de blanke sfeer van Uw genade wonen!

En als op een ander, in zijn fijnheid zeer tref- fend getuigenis wijs ik op de slotregels van het gedicht „Goede Vrijdag":

'kSla de oogen op, maar waar ik ga of sta ik zie drie kruisen op den Golgotha!

Haar ziel kan zich dus niet concentreren op den schuldverzoenenden Heiland alléén; naast hem, aan beide zijden, ziet ze altijd weer de moordenaars, die schuldbeladen daar hangen. En uit het probleem schuldbelading-schuldverzoening komt ze niet uit!

Voor al ook komt dat nog niet tot een klaar besef gekomen zijn uit in verschillende kerstdichten uit dezen bundel. Die zijn meer Roomsche dan Protestantsche. Er is (b.v. in „Wijding") een mystiek peinzend op de kerstsymbolen, er is een accentueeren van bijkomstigheden: sneeuw, hulst, kaarslicht, witte leliën, er is een idyllische voorstelling van het gebeuren in Bethlehems stal — maar van de schamelheid, de groote genade die ligt in Christus' zich tot het diepst willen vernederen, die gezien moet worden zal men het Kerstevangelie in zijn rijke betekenis verstaan, is weinig begripen. Het wordt genoemd, zeker, maar nergens zoo, dat het als kern van het gebeuren vooropstaat.

En eindelijk is er nog een ander punt, dat in dit verband spreekt. Overal in den bundel is er de vraag: geeft d'eeuwigheid mij eens mijn lieven weer? Er is een verlangen naar den hemel, omdat daar de hereeniging wacht met hen, die op aarde de geliefden waren. Maar van de eigenlijke hemelvreugde: de zaligheid van het eeuwig met Christus zijn en dag en nacht God dienen in verheerlijking, wordt nergens gesproken.

Dat alles nu wijst op een nog niet tot volgroeijing gekomen proces. Er is nog allerlei voorstelling en gevoelen, dat uit vroegere levensoriëntatie voortvloeit, er is nog veel, dat een niet zuiver begripen verraadt en dat door loutering zal moeten wegvallen, wil het kiemende geloof in zijn echten glans stralen.

Maar — en dat moet worden gezegd, zal men uit dit artikel niet een verkeerde conclusie zich vormen — met dat al is er toch in dezen bundel dat duidelijk getuigenis, waarvan ik sprak aan het begin. Er zijn overal glimpen van levenslicht, telkens weer treffen klanken van het christelijk levenslied, er is het klare bewijs dat hier zich uit een oprecht zoekende ziel, die zich hoe langer hoe meer tot Christus wendt.

Deze groote en tot dankbaarheid stemmende betekenis van „Avonddauw" hoop ik dan in het vervolgstuk te kunnen aantoonen.

T. T.

Uit de Geschiedenis der Vrije Universiteit.

1. Een Nagel aan de heilige Plaats.

De Heraut van 31 October 1880, het Feestnummer bij de stichting der Vrije Universiteit, bevatte een hoofdartikel van Dr Kuypers hand, dat nog waard is gelezen te worden.

Na de bekende dichtregels: „O volk van God, dat zonkt in smaad", enz. en het opschrift „Soli Deo Gloria", kwamen als motto's de teksten Psalm 107 vs 4—8 en 1 Cor. 1 vs 25—29; en dan vervolgt Dr Kuypers aldus:

Er is in de jongst verloopene week door het volk van God in deze landen gevoeld en bekend, dat de Heere goedertieren is!

Hem zij de dank, Hem de aanbiddensse toegebracht!

Want al beliefde het den Machtige Jacobs, óók bij de stichting dezer hoogere School, belijders als instrumenten te gebruiken, Gods echte volk houdt zich bij die instrumenten niet op, maar klimt door tot den Schenker en Bewerker, den Bezieler en Ingever, om te weten, en er in te jubelen, dat het door Hem is rijk gemaakt.

Diep, zeer diep, heeft vooral de kern van dat volk geleden. Het is geploegd op den rug. Het is vertreden onder smaad. Het is door schoonpraters in den hoek gedrongen, en door spotters bespet met venijn.

Wat anderen voorbijvloog, dat was hun één pijl door de lever.

Hun trok het bloed; het bloed der ziele; dat ze de versmadings van 's Heeren heiligen Naam als de heffe van den alsem, in de bitterheid hunner eigen ziel, hebben uitgedronken.

Zij konden niet meejubelen, als anderen die de breuke Zions op het lichtst genazen, reeds lofzongen van geweken gevaar.

Hun oog drong door tot den ontzettenden achtergrond der dingen, waar Satan; zij het ook voor de einduitkomst doelloos; nog nooit afliet in te rennen tegen de heiligheden Gods.

De doodelijke stooten der worstelingen in het rijk der geesten hebben nagedreund in de angstige beving van hun eigen hart.

Het is niet uit te meten noch uit te spreken, wat in de verborgen schuilhoeken der ziel nu deze halve eeuw lang doorworsteld is aan smaad en smart.

Aan smarte bovenal, omdat God den Heere, ook in dien smaad, te belijden als een God die naar recht doet, de overtuigende inspraak der consciëntie was.

Neen, we leden niet als de heiligen, enkel om des Heeren Naam.

Maar zonde, maar ontrouw, maar liefdebreuk en diepverborgen afval werd onder dat over ons komen van de Philistijnen aan het zwervenslieve Israël thuis gezocht.

Het werd bekend dat er een oordeel over Gods huis ging. Dat het oordeel van dat huis begon.

En dat vernederde.

Dat verleerde den hoogen waan des roemens, en het ijlen van dat valsche gebed, dat wel een wonder uit den hemel wilde, om zonder zielsverbrijzeling en zonder inspanning van alle zielskracht, weer uit dien smaad met de kerke Gods te komen tot een staat van eer en luister!

Zoo zocht men weer de diepe wegen.

Walgende van dit zeer lichte brood, ging men weer vragen naar de vaste spijs waar spieren van aan de ziel komen.

Uit de valsche-geestelijke rust, die zich zelf behaagde in een opgewreven vernis van keuvelende vroomheid, joeg de wind des Geestes weer op; weer uit; naar buiten; door de doornen en de distelen heen.

Zoo kwam men in de woestijn. Men werd ontledigd. De nood benarde en neep. Men voelde zich klein gemaakt en vernederd.

Toen riepen ze tot den Heere in de angsten, die ze hadden, en Hij zond een geest uit van verootmoediging, en toen er nederigheid door nederheid kwam, daalde er genade uit den Hoogen neer.

En zie, toen schoot er een vezel uit den zaadkorrel, en die vezel zoog sappen op, en de kiem sproot uit, en er kwam weer een opleven, een nagel aan de heilige plaats door Zijn groote ontformingen.

Dát is de zin, dát de betekenis van wat 's Heeren volk de week die verliep, bij het openen der „Vrije Gereformeerde School van hooger onderwijs" gevoeld; waaronder dat volk zich zelf verootmoedigd; waarvoor het den trouwen Ontfermer gedankt heeft.

Och, dat nu alle hoogheid geweerd bleve!

Dat het gegeven pand door ons volk met vrijwilligheid wierde gesteund!

Niet enkel voor ons kleine landje, maar voor alle Gereformeerde kerken kan deze Stichting een gunste Gods worden.

Bid dan, o mijn volk, bid, om mannen vol van kracht en des Heiligen Geestes, die staan kunnen in deze Voorhoven van de Wetenschappen des Heeren.

Laat er een roepen zijn al den dag en al den nacht, óm vrede; vrede ook in de wereld der gedachten; voor het Jeruzalem Gods.

En is, ter gedachtenisse aan zoo heuglijke gebeurtenis, in dit gedenkblad saamgevat wat deze Stichting voorafging, weervoer eer ze optrad en bij haar optreden verzellen mocht; trekke dit geen onzer te sterk naar wat menschen deden, maar blijve en voor bouwmeesters en voor wie den bouw kwamen aanstaren, de diepste zielstoon ook te midden van het heiligst enthousiasme: God alleen zij de eer!

2. Receptie bij den heer Hovy.

Na afloop van den Dankstond in de Schotsche Zendingkerk, waarmee aan den avond van 20 October de Inwijding van de Vrije Universiteit bestoten werd, spoedden zich velen naar de woning van den President-Directeur der Vrije Universiteit, den heer W. Hovy, die met de hem eigene gastvrijheid tal van uitnodigingen had verzonden, om het verdere deel van dien avond ten zijnent door te brengen. Zeer aangenaam was het samenzijn als gasten van den man, wiens naam voor twee jaar zoo herhaaldelijk werd genoemd, toen deze op de lijst van het Volkspetitionnement bovenaan stond geschreven; die zoo krachtig ook aan het tot stand komen der Vrije Universiteit had medegewerkt; wien het in 's Heeren kracht had mogen gelukken der bloeiende Azijnmakerij en Bierbrouwerij „De Gekroonde Valk", aan wier hoofd hij stond, een Christelijken stempel op te drukken; en die door zijne offervaardigheid, waar het de bevordering van Christelijke belangen betrof, ook door het medeoprichten van „De Standaard" reeds zoo menigeen voor de in hem geschonken gaven den Heere had doen danken.

De ruime vertrekken en de smaakvol met planten versierde, breede corridor van dezen vriendelijken

gastheer leenden zich nitnemend tot het voorgestelde doel van aan de uit alle oorden des lands saamgekomenen eene geschikte gelegenheid te bieden om elkaar te begroeten. Een honderdtal gasten was, naar wij meenen, in deze woning bijeen. Onder hen bevond zich ook de predikant Paulus Geyser uit Elberfeld, die aldaar den feestgroot uitbracht, aan het einde van het Feestnummer vermeld, en welke door den heer Dr A. H. de Hartog, als Curator der Universiteit, in de Deutsche taal beantwoord werd. Van de leden der Tweede Kamer merkte men onder de aanwezigen op de heeren De Jonge en De Savornin Lohman. Nadat onder begeleiding van het orgelspel door de geachte gastvrouw gezamenlijk een Psalmvers gezongen was, begonnen ongeveer te elf uren de gasten zich huiswaarts te spoeden, gewis allen het echtpaar dankbaar, dat op zoo vriendelijke wijze velen had onthaald.

Gedurende de reeks van jaren — zoo schreef Dr Ferwerda — waarin de Heer Hovy als president-directeur de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden Grondslag diende, heeft hij ook op de hartelijkste wijze met de leerlingen onzer Universiteit meegeleefd. Telken jare stelde hij op een avond meestal kort vóór of na den dies, de salons van zijn kapitale woning op de Nieuwe Heeregracht open ter receptie van de studenten, en leerde hij hen zich aldus thuis te gevoelen in den kring die aan onze Hoogeschool het naast verbonden was. Wie des Zondagsavonds tegen het theeuur aanbelde, kon er zeker van zijn met een hartelijk welkom begroet te worden in den gezelligen, opgewekten familiekring. Dat aan den huiselijken disch die, met bijna meer dan Oostersche hospitaliteit, altijd ook voor genoode gasten was gedekt, menig student heeft aangezet, behoeft nauwelijks gezegd. Zoo leefde Hovy mede met onze Universiteit, ook nog in de latere jaren, toen de persoonlijke band met haar iets lossier was geworden. Want wel was hij breed in zijn sympathieën, maar de Gereformeerde waarheid ging hem toch bovenal omdat zij zoo door en door bijbelsch is, en de School die voor de eere dier waarheid op heel het levensterrein wenscht op te komen, had de warme liefde van zijn hart.

RULLMANN.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHEIJSSEN

Het Chillasme en het Oude Testament.

(De mogelijkheid van Israël's herstel in de Mozaïsche Wetgeving.)

Reeds in de Mozaïsche wetgeving vinden wij de mogelijkheid van een herstel van Israël aangeduid. Mozes houdt het zijn volk met ernstigen nadruk voor, dat het, indien het van 's Heeren wetten wijkt, door Zijne gestrengde oordeelen zal worden getroffen (zie Lev. 26; Deut. 4 en 28); maar hij stelt ook in uitzicht, dat, als het door die oordeelen getroffen volk tot bekeering komt, weer een rijke openbaring van Gods genade is te wachten. Zoo lezen we in Lev. 26:41, 42: „Zoo dan hun onbesneden hart gebogen wordt, en zij dan aan de straf hunner ongerechtigheid een welgevallen hebben, dan zal Ik gedenken aan mijn verbond met Jakob, en ook aan mijn verbond met Izak, en ook aan mijn verband met Abraham zal Ik gedenken, en aan het land zal Ik gedenken". Of in Deut. 4 vs 27-31: „En de Heere zal u verstrooien onder de volken, en gij zult een klein volkske in getal overblijven onder de heidenen, waar de Heere u henen leiden zal, en aldaar zult gij goden dienen, die des menschenhanden werk zijn: hout en steen, die niet zien, noch hooren, noch eten, noch rieken. Dan zult gij vandaar den Heere uwen God zoeken, en vinden; als gij Hem zoeken zult met uw gansche hart en met uw gansche ziel. Wanneer gij in angst zult zijn en u al deze dingen zullen treffen, in het laatste der dagen, dan zult gij wederkeeren tot den Heere uwen God, en zijne stem gehoorzaam zijn. Want de Heere uw God is een barmhartig God; Hij zal u niet verlaten, noch u verderven, en Hij zal het verbond uwer vaderen, dat Hij hun gezworen heeft niet vergeten". En vooral in Deut. 30:1-10: „Voorts zal het geschieden, wanneer al deze dingen over u zullen gekomen zijn, deze zegen of deze vloek, die ik u voorgesteld heb, zoo zult gij het weder ter harte nemen, onder alle volken, waarheen u de Heere uw God gedreven heeft, en gij zult u bekeeren tot den Heere uwen God en Zijner stem gehoorzaam zijn, naar alles, wat ik u heden gebied, gij en uwe kinderen, met uw gansche hart en met uw gansche ziel. En de Heere uw God zal uwe gevangenis wenden en zich uwer ontfermen; en Hij zal u weder vergaderen uit al de volken, waarheen u de Heere uw God verstrooid had. Al waren uwe verdrevenen aan het einde des hemels, vandaar zal u de Heere uw God vergaderen, en vandaar zal Hij u nemen. En de Heere uw God zal u brengen in het land, dat uwe vaderen erfelijk bezeten hebben, en gij zult dat erfelijk bezitten; en Hij zal u weldoen en zal u vermenigvuldigen boven uwe vaderen. En de Heere

VRAGEN VAN JONGEREN

In deze rubriek zullen vragen worden besproken, die er leven bij jonge menschen. Het „jongeren" in dit opschrift is dus eenvoudig bedoeld als „jonge menschen".

Gezinsleden onzer lezers kunnen vragen zenden, welke ze gaarne in deze rubriek besproken zagen. Voor zoover mogelijk zal elke serieuze vraag worden behandeld. Het adres voor het inzenden van vragen is Dr Waterink, Vossiusstraat 26, Amsterdam-Zuid.

* * *

De eerste vraag, die ons met het verzoek om antwoord in „De Reformatie" werd, luidt aldus: „Is het zonde om veel meer van de(n) een van je broers en zusters te houden dan van de(n) ander?"

De vrager geeft verder een vrij uitvoerige beschrijving van den toestand, zooals hij dien bij zichzelf vindt.

* * *

Bij de beantwoording van deze vraag gaan we uit van de veronderstelling, dat er tusschen de broers en zusters onderling wel een „goede verstandhouding" bestaat. Immers twist en verdeeldheid in een gezin zijn steeds te veroordeelen en zonde voor God.

Maar dat ondersteld, moeten we opmerken, dat onze vrager een toestand teekent, die vrij algemeen voorkomt. In grotere gezinnen is veelal de situatie deze, dat de kinderen onderling zich groepsgevijs aan elkaar aanpassen, en dat het duidelijk is, dat binnen deze groep bijzondere bindingen bestaan.

Niet alsof, wanneer b.v. de tweede zoon een bijzondere band voelt met den vierden, hij ook niet de anderen zou liefhebben, maar wél zoo, dat hij dan toch dien vierden speciaal beschermt, en zich van dien vierden speciaal de vertrouwde weet, zoodat er hier bijzondere genegenheden bestaan.

Deze toestand mag, zoolang zij de verhoudingen in het gezin niet stoort,

niet worden afgekeurd. Het is de gewone weg, waarin God de dingen ordent, dat er variatie is in alle levensbetrekkingen. En dat geldt ook van de betrekkingen in het gezin.

Trouwens de erfelijke verscheidenheid, die er bestaat tusschen broers en zusters in een groot gezin vooral, brengt mede, dat de aanpassingsmogelijkheid ook varieert.

Speciaal, wanneer nu b.v. tusschen het tiende en het veertiende jaar een jongen gaat gevoelen, hoe een jonger broertje of zusje juist hem kiest als hulp, kan deze binding nog gemakkelijker feit worden. Immers omstreeks dien leeftijd begint de jongen man te worden; hij voelt iets van den held en den beschermer in zich ontwaken; en hij of zij, die het eerst op den ontwakenden held een beroep deed, heeft dan voorgoed het hart van hem, die zich nu kan gaan uitleven, gestolen.

En het merkwaardige is nu ook, dat de jongeren zich weer het gemakkelijkst tot het broertje van den genoemden leeftijd wenden, wíl ze in dat broertje enerzijds nog het kind (dus de gemakkelijke benadering) en anderzijds toch reeds den sterken jongen (dus de bescherming) vinden.

Indien er nu voor den jongere in zulk een geval een keuze is tusschen twee of meer broertjes, zal hij dien kiezen, die tegen hem steeds het „liefst" was. En bij dat laatste spraken gewoonlijk juist de bovengenoemde aanpassingsmogelijkheden mede.

Want dat: „het liefst zijn" beteekent eigenlijk voor het kind: die, waarbij ik mij het meest op mijn gemak voelde.

En zoo is de geteekende situatie volkomen natuurlijk.

Ze is dan ook allerminst „verkeerd" te noemen.

Tenzij de verhoudingen in het gezin er door gestoord worden.

En ik heb een klein vermoeden, dat mijn vrager zijn vraag juist deed, omdat hij zich ietwat ergert aan een samenstemming van broers, waarin hij niet zelf betrokken is.

Maar daarover spreken we dan in een volgend stukke.

J. W.

van Israël, anders dan door den terugkeer uit de Babylonische ballingschap, te denken.

Zoo komen we tot Deut. 30:1-10, voor de vraag die ons bezig houdt ongetwijfeld van de meeste beteekenis. Ook hier meent Dr Berkhoff te kunnen bewijzen, dat we met noodzakelijkheid aan iets anders dan aan de verlossing uit de Babylonische ballingschap moeten denken. Hij gaat daartoe uit van Deut. 28. Inderdaad wordt, ook volgens hem, in dit hoofdstuk de Babylonische ballingschap geprofeteerd. Maar daar blijft het niet bij. Hij maakt een scheiding tusschen de verzen 35-46, die op deze Babylonische ballingschap betrekking hebben, en de verzen 47-50, waarin hij eene voorzegging van den ondergang van het Joodsche volk door toedoen van de Romeinen leest. Wij moeten opmerken, dat er in den tekst zelf voor een dergelijke scheiding geen enkele grond te vinden is. In de verzen 35-46 is sprake van het oordeel der verbanning dat over Israël komt, omdat het de stem des Heeren niet gehoorzaam geweest is om te houden zijne geboden en zijne inzettingen, die Hij hun geboden heeft (vs 45), en de Goddelijke vloeken die alzoo het volk treffen zullen onder hen tot een teeken en tot een wonder zijn, ja onder hun zaad tot in eeuwigheid (vs 46). Daarop volgt nu in vs 47 en 48: „omdat gij den Heere uwen God niet gediend zult hebben met vrolijkheid en goedheid des harten, vanwege de veelheid van alles, zoo zult gij uwe vijanden, die de Heere onder u zenden zal, dienen in honger en in dorst en in naaktheid en in gebrek van alles, en Hij zal een ijzeren juk op uwen hals leggen, totdat Hij u verdelge". Dit maakt toch geenszins den indruk op iets nieuws en geheel anders, uit een veel later tijdvak, te doelen. Integendeel, het „omdat gij den Heere uwen God niet gediend hebt" slaat rechtstreeks en onmiddellijk terug op het „omdat gij der stem des Heeren uws Gods niet gehoorzaam zult geweest zijn, om te houden zijne geboden en zijne inzettingen" uit vs 45. Het is dezelfde zonde van Israël, waarover in vs 47 wordt gehandeld, en dus is het ook hetzelfde oordeel, waarvan vs 48 spreekt. Maar Dr Berkhoff roept ons toe „Let in vs 48 vooral op totdat Hij u verdelge, heiligen nog eens herhaald wordt in totdat Hij u verdoe (vs 51), hetwelk niet kan zien op de eerste ballingschap, want kennelijk bewaarde de Heere hen (althans Juda en Benjamin) daarin als een nauw aaneengesloten volk, dat straks weer terug zou gaan naar Jeruzalem; doch op de totale oplossing van hun nationaal bestaan door de Romeinen". Het spijt mij zeer, dat ik het zeggen moet, maar hier kan ik mij niet ontkopen aan den indruk, dat Dr Berkhoff toch wel zeer oppervlakkig is te werk gegaan. Hij legt buitengewoon nadruk op dat „totdat Hij u verdelge", alsof dit de toepassing op de Babylonische ballingschap zou uitsluiten, maar heeft hij dan niet gezien, dat even te voren, in die verzen, waarvan hij zelf verklaart, dat zij op de Babylonische ballingschap betrekking hebben,

We
een in
Christe
deels c

De
ons
gint
ma
gele
niste
hate
Gere
van
brack
halve
Unie
keer
heerl
Wi
de „s
stem
tot b
gine
bedu
niet
lever
ontw
zwak
schon
kame
schon
Holl
onde
brek
in di
Chris
vaag
en b
taten
een
was
Het
kind

diezel
„En i
vervol
wor
beide
het o
hanke
zegt
opper
Wa
om d
althan
in de
van I
schap
in het
maar
dan d
einde
gelijk
wordt
spare
Daaro
herste
vole
heen
geen
tijden
den"
hetzel
28:21
een s
in de
welke
Ds B
wens,
gebezi
ballin
volk
Eve
mente
In
u eer
der a
welks
dan b
op de
slaan
taal h
de ta
gansc
aanwi
genoe
een a
dien
werel
deze
acht
niet
Jerem
deee